

Flukten over grensen

FILMINFORMASJON

Den andre verdenskrig, desember 1942. Sarah og Daniel er jøder og skal sendes ut av Norge. De har gjemt seg i kjelleren til Otto og Gerdas familie, men nå er de oppdaget og foreldrene arrestert. Otto og Gerda bestemmer seg for å hjelpe sine nye venner. Gjennom snøtunge skoger flykter de fire barna fra tyske soldater. Målet er å komme seg til Sverige. Det blir en flukt på liv og død. Heldigvis møter de gode hjelpere underveis. Men hvem kan de egentlig stole på?

Flukten over grensen er en familiefilm/spenningsfilm om tillit og vennskap, om frykt og om stort mot hos små mennesker. Suksessforfatter Maja Lunde har selv skrevet manus til Flukten over grensen. Filmen er basert på hennes prisvinnende bok fra 2012.

Se [filmtraileren her](#).

EGNETHET I SKOLEN, LÆREPLANREFERANSER

Medietilsynet har gitt filmen aldersgrense ni år. Deres begrunnelse er at filmen inneholder "partier med utrygg stemning og faretruende situasjoner med barn på flukt." Filmens lengde er 1 time og 36 minutter. Det meste av tale er norsk, men vi hører nazister snakke sammen på tysk.

Det faglige arbeidet før og etter visningen av "Flukten over grensen" vil kunne bidra til å nå flere av lærerplanens kompetansemål. Her er eksempler:

Norsk: Kompetansemål etter 4. og 7. årstrinn innen hovedtemaene 'muntlig kommunikasjon' og 'språk, litteratur og kultur'.

Samfunnsfag: Kompetansemål etter 4. og 7. årstrinn innen hovedtemaene 'utforskeren', 'geografi' og 'historie'.

Kristendom, religion, livssyn og etikk: Kompetansemål etter 4. og 7. årstrinn innen hovedtemaet 'filosofi og etikk'.

Naturfag: Kompetansemål etter 4. og 7. årstrinn innen hovedtemaet 'kropp og helse'.

Les mer på udir.no/Lareplaner

OPPGAVESAMLING

Oppgavene under kommer ikke i en bestemt rekkefølge. Disse kan ulike faglærere og elever selv velge blant for å rette fagutbyttet dit man ønsker. Merk: Det er ikke tenkt at det skal jobbes med samtlige oppgaver.

Hver enkelt lærer må gjerne, med utgangspunkt i egen elevgruppe, vurdere (og eventuelt korrigere) de ulike oppgavens vanskelighetsnivå og formuleringer. Noen oppgaver passer mye bedre for eksempelvis niåringen enn tolvåringen, og omvendt. Velg også selv om besvarelsene skal skje skriftlig eller muntlig, og hvorvidt elevene skal jobbe individuelt eller i grupper. Mange av oppgavene passer også godt til klasse-/gruppediskusjon.

Flere av spørsmålene/oppgavene kan nødvendigvis ikke besvares ut fra informasjon fra filmen alene. Å i tillegg gi elevene tilgang til internett og ulike oppslagsverk vil være avgjørende. Langt fra alle spørsmål har klare fasitsvar.

Noen av spørsmålene/oppgavene henspiller på mindre fremtredende – men viktige – elementer i handlingen. Det bør derfor ikke være for stor avstand i tid mellom forarbeid, visning og etterarbeid.

Filmstudieark

Forfatter: Per Olav Heimstad

Klassetrinn: [5. - 7. trinn]

Fag: Norsk, Samfunnsfag, KRLE-faget, Naturfag

Tema: Barns rettigheter, Familie og søsken, Filosofi og etikk, Fremtidshåp og drømmer, Politikk og samfunn, Geografi, Historie, Konflikt/krig og menneskerettigheter

Fakta

Originaltittel: Flukten over grensen

Regi: Johanne Helgeland

Roller: Anna Sofie Skarholt, Bo Lindquist-Ellingsen, Samson Steine, Bianca Ghilardi-Hellsten, Henrik Siger Woldene, Kari Simonsen,

Manus: Maja Lunde

Genre: Familiefilm / Spenning

Nasjonalitet: Norge

Språk: norsk

Produksjonsselskap: Maipo Film AS

Lengde: 1 t. 36 min.

Distribusjon: Nordisk Film

Distribusjon

Aldersgrense: 9 år

Filmplakat:

FORARBEIDSOPPGAVER

A: DEN ANDRE VERDENSKRIG

1. I forkant av filmvisningen er det en fordel om elevene har en grunnleggende kunnskap om Den andre verdenskrig. Her er noen sentrale stikkord (for å kunne forstå flere av de mest sentrale hendelsene i filmen):
  - Norge var okkupert av Tyskland (årene 1940-1945). Tyskerne tok politisk og militær kontroll, og tyske soldater var da spredt over hele landet.
  - I Tyskland hersket det nazistiske tankesettet, hvor man blant annet mente at jøder var mindreverdige mennesker.
  - Tyskerne ønsket å ta jødene i Norge til fange, og frakte dem til nazistenes fangeleirer (hvor jødene sannsynligvis kom til å bli drept).
  - Klarte man å flykte til Sverige var man trygg, siden Sverige var et nøytralt land under krigen.
  - Mange nordmenn støttet tyskerne. Disse ønsket å bidra til å få jødene ut av Norge.
  - De nordmennene som motarbeidet nazistene, og som forsøkte å hjelpe jødene, risikerte livet sitt. Mange barn opplevde at foreldrene deres ble arrestert av nazistene.
2. Se på et kart over Nord-Europa. Hvor er Tyskland, Norge og Sverige? Hvor langt er det fra Halden (hvor barna i filmen flykter fra) til svenskegrensa?
3. Hvem var Adolf Hitler?
4. Se over oppgaveseksjon D (ord/uttrykk/språk/symboler). Her er det trukket frem noen begrep som man kan vurdere å se på betydningen av før man ser filmen. (Oppgaveseksjonen som helhet er imidlertid tenkt til etterarbeid.)

ETTERARBEIDSOPPGAVER

B: KARAKTERENE

1. Beskriv Gerda. Hva er hennes sterke og svake sider? Snakk sammen i klassen.
2. Beskriv Otto. Hva er hans sterke og svake sider? Snakk sammen i klassen.
3. På hvilke ulike måter er søsknene Gerda og Otto like og ulike?
4. Når Gerda, Otto, Daniel og Sara forsøker å nå Sverige, får de hjelp av mange ulike mennesker. Samarbeid i klassen om en liste over hvem alle disse er, og på hvilke måter de bidrar til at barna kommer seg over grensa. Hadde fluktforsøket vært mulig å gjennomføre uten noen av disse?
5. Foreldrene til Gerda og Otto har, med fare for eget liv, holdt to jødebarn skjult i kjelleren sin. Hvorfor tror du at de valgte å gjøre dette, til tross for at de visste at de risikerte å bli fengslet og drept?
6. Tenk deg at du er Daniel eller Sara, mens de gjemmer seg i kjelleren. Hva ville du ha savnet mest? Skriv ned tre stikkord, og sammenlign disse med andre i klassen.
7. Når barna legger ut på flukt, gir Daniel flere ganger uttrykk for at han ikke ønsker hjelp. Hvorfor ikke, tror du?
8. Den gamle dama, som gir barna masse kakao, kaker og mat, har bilder av både Jesus og Hitler på soveromsveggen sin. Når barna avslører henne som tyskervenn, kaller hun Daniel for en rotte. Hva kan være grunnen til at hun er imot jøder? Snakk sammen i grupper.
9. Når Gerda, Daniel og Sara gjemmer seg i snøen under treet som har falt overende, oppdager den tyske soldaten dem, men han sier ikke fra til de andre soldatene. Hvorfor ikke, tror du? Hvordan tror du han tenkte i dette øyeblikket?
10. Otto, som er skeptisk til jødene, sier til Per: "Hvorfor skal vi ta så store sjanser for dem? De er jo ikke som oss?" Per svarer: "De er folk, og vi er folk. Og da må vi hjelpe hverandre." Hva tror du er grunnen til at disse to guttene tenker så forskjellig?

C: KREATIVE/PRAKTISKE OPPGAVER

1. Under ser dere en oversikt over ulike scener fra filmen. Les over disse, og gjør én eller begge av følgende to oppgaver:

- a) Velg en scene fra filmen og gjenfortell situasjonen eller stemningen som et dikt.
- b) Lag en tegning eller et maleri av en av scenene. Gi bildet en tittel som fremhever innholdet.

- Når Gerda og Ottos foreldre blir arrestert av tyskerne.
- Når Gerda og Otto finner Sara og Daniel i kjelleren.
- Når de fire barna tar toget til Halden.
- Når Sara og Daniel gjemmer seg blant potetene på lastepanet til Per, og de blir stoppet av tyske soldater.

- Når tyskerne med sporhunder jager barna gjennom skogen.
- Når barna tar farvel med hverandre, og Gerda kysser Daniel på kinnet.
- Når Gerda, etter at krigen er slutt, møter Sara og Daniel igjen, på blomsterenga

2. Gerda er flink til å fantasere, leve seg inn i oppdiktede karakterer og å fortelle historier. Tenk på et eventyr, en fantasyfortelling eller en annen oppdiktet historie du kjenner til. Lag en tegning av en hendelse fra denne historien, hvor du tegner deg selv som hovedperson! (Kanskje du kan tegne inn noen av de andre i klassen også?)
3. Finnes det en skog i nærheten av skolen din? Har læreren din et kart over området? Dra dit sammen og lek at dere skal finne frem i en fremmed skog. Dere har dårlig tid! Kommer det noen etter dere? Bruk fantasien!
4. Gerda og de andre barna leker gjemsel. Lek gjemsel med hele klassen! (I skogen?)

D: ORD/UTTRYKK/SPRÅK/SYMBOLER

(Noen av disse spørsmålene kan anses som vanskelige, og er kanskje ikke egnet for de yngste i filmens målgruppe.)

1. I starten av filmen ser vi Otto delta på et NS-møte. Hva var NS under den andre verdenskrig?
2. Per forteller at han "nesten er en del av motstandsbevegelsen". Hva var motstandsbevegelsen under andre verdenskrig?
3. På tur til Sverige prøver barna å finne en som heter Johansen, han er grenselos. Hva vil det si å være en los?
4. I filmen hører vi nazister snakke tysk. Skjønte du noen av de tyske ordene? Vet du om norsk og tysk er veldig forskjellig, eller er det mulig for oss å forstå hverandre i noen grad?
5. Når Gerda forteller om de tre musketerer, sier hun det kjente mottoet "En for alle, alle for en!". Hva betyr dette? Hvorfor passer dette mottoet godt for de fire barna i filmen?
6. Faren til Gerda og Otto sier at de må ta med julegavene i kjelleren til tanta i Halden, men når han sier "julegaver", mener han noe annet. Hvorfor snakker han på denne måten?
7. I filmen finner vi flere symboler (Hva er et symbol?) For eksempel, når Gerda og Sara i slutten av filmen, for andre gang sammenligner størrelsen på hendene sine, da sier Gerda "du har vokst". Kan dette bety noe mer enn at Saras hånd er blitt større i løpet av de siste dagene? Og hva med at Daniel og Otto? Til slutt i filmen bytter de to guttene sko med hverandre? Kan det symbolisere noe? I tillegg ser vi stadig klipp av en ørn som flyr over skogen som barna flykter gjennom. Er det mulig at denne ørna har sin egen betydning i denne filmen? Dere kan også snakke om Gerdas kappe (som egentlig er et forkle); hva tror du denne kappen symboliserer for Gerda?
8. I slutten av filmen hører vi Otto fortelle familien sin denne gåta: Hva sa den ene tørrfiske til den andre? Svar: Long time, no see. Svaret er et ordspill som kan være vanskelig å forstå. Klarer noen i klassen å forklare denne gåta for alle de andre?

E: DIVERSE

1. Filmene er basert på en bok skrevet av Maja Lunde (Over grensen, Gyldendal forlag, 2012). Har du/dere lyst til å lese denne? Hør med biblioteket ditt om den er tilgjengelig. Den finnes også som nedlastbar lydbok (Cappelen Damm, 2016).
2. I filmen refereres det flere ganger til historien om De tre musketerer. Dette er opprinnelig en roman skrevet av Alexandre Dumas (som også er kjent for romanen Greven av Monte Cristo). Historien om de tre musketerer har vært populær blant barn og voksne over hele verden, og er blitt filmatisert mange ganger. Finn mer stoff om denne fortellingen.
3. I filmen ser vi at Otto bruker kart og kompass for å finne riktig vei når de flykter. Vet noen i klassen hvordan kart og kompass fungerer? Når er det man kan få bruk for slik kunnskap?
4. Daniel forteller at Sara og han ikke feirer jul. Hvorfor ikke?
5. Otto har vært med en kamerat på NS-samling og lært at jødene ikke hører hjemme i Norge, og at krigen er jødene skyld. Tror du det finnes noen som mener dette i dag? Snakk sammen i klassen.
6. Under flukten er de fire barna oppgitte og frustrerte. De to guttene krangler om hvem som har skyld i krigen, og begynner å slåss. Gerda sier da: "Vi er bare barn. Ingenting er vår skyld. Og vi har bare

hverandre." Har hun rett? Kan barn noen gang få skylden for en krig?

7. I filmens siste del tror Gerda lenge at Otto er blitt skutt. Hvorfor tror hun det? Trodde du det? Vi hørte jo skudd, men hvem var det som skjøt, og hvem var det som ble skutt?

F: GENERELLE FILMSTUDIESPØRSMÅL

1. Hva handlet denne filmen om? Beskriv med bare noen få ord.
2. Hvilke ulike følelser ga filmopplevelsen deg? Gjorde noen av scenene i filmen deg glad? Ble du noen gang trist i løpet av handlingen? Flau? Sint? Hva fikk deg til å le? Gjorde noe deg redd? Følte du på noe tidspunkt ubehag? Reagerte andre i klassen på samme måte som deg? Snakk sammen om dette.
3. Hvorfor tror du de som har laget denne filmen hadde lyst til å fortelle akkurat denne historien?
4. Hvilke virkemidler har filmskaperne brukt for å få frem ulike stemninger? (Stikkord: klipp, musikk, tempo, farger, lys/mørke m.m.)
5. Skriv en anmeldelse av filmen. Fortell om hva du likte og hva du ikke likte. Hva synes du om skuespillerne? Begrunn synspunktene dine.

Send gjerne respons på dette filmstudiearket til mail@pohphoto.com. Takk!
Per Olav Heimstad

Per Olav Heimstad (f. 1973) er adjunkt og har undervist i ungdomsskolen siden 1999. Han driver også enmannsfirmaet POHphoto (pohphoto.com) og har bl.a. jobbet som fotograf, film-/musikkanmelder, tegneserietegner, forfatter og statist/smårolleskuespiller. Han bor i Åsgårdstrand sammen med kone, to sønner, to hunder og mange filmteoribøker.

Norsk Filminstitutt

Adresse Oslo: Dronningens gate 16 0152 Oslo, +47 22 47 45 00
Adresse Bergen: Media City Bergen, Lars Hilles gate 30, 5008 Bergen